

Jonas Gaudernack, juni 2009

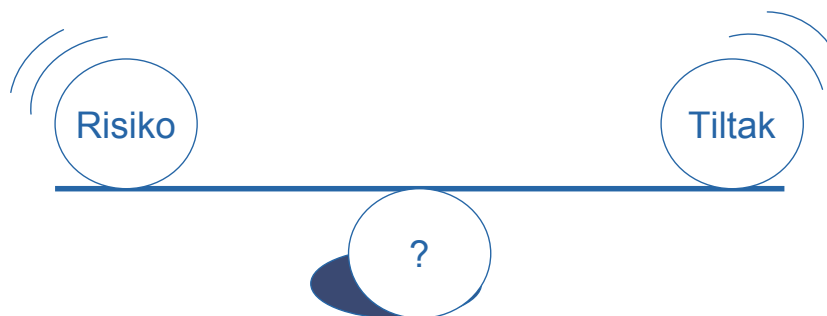
*connectedthinking

%) \$

Begrepsavklaringer

Risikostyring vs risikovurdering

Internkontroll vs kontrolltiltak

Hvordan skal revisor gå frem for å vurdere interner kontroll?

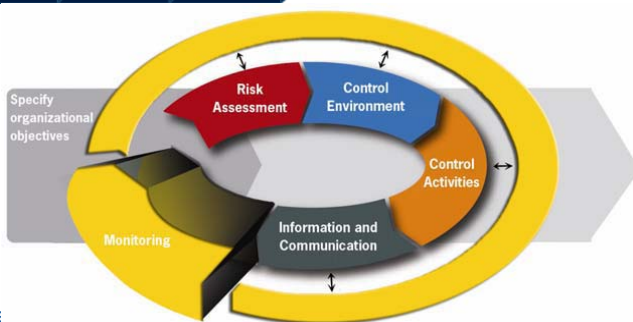
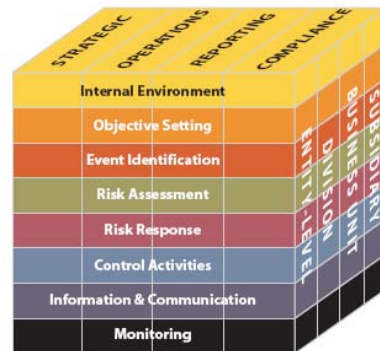
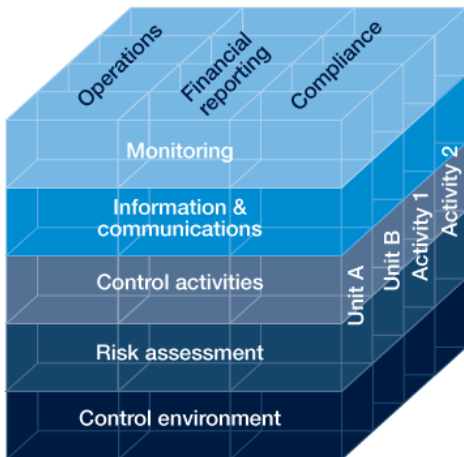
**REVISJONSSTANDARD 315
(OMREDIGERT)
IDENTIFISERING OG VURDERING AV RISIKOENE FOR VESENTLIG
FEILINFORMASJON GJENNOM FORSTÅELSE AV ENHETEN OG DENS
OMGIVELSER.**
(Gjelder for revisjon av regnskaper for perioder som begynner per eller etter 1. januar 2010)*

Kilde: <http://www.revisorforeningen.no/d9420397/RS-315-sendt-pa-horing>

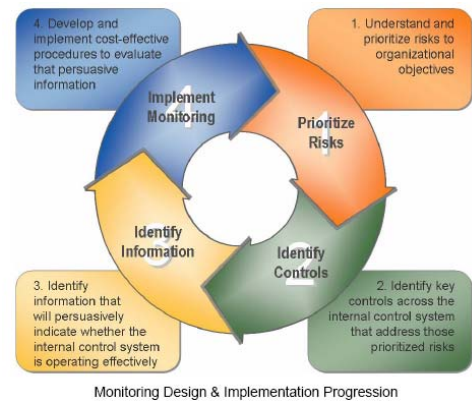
RS315 Clarity versjon

Mål	3
Definisjoner	4
Krav	
Risikovurderingshandlinger og relaterte aktiviteter.....	5-10
Den påkrevde forståelsen av <u>enheten og dens omgivelser</u> , herunder <u>enhetens interne kontroll</u>	11-23
Identifisering og vurdering av risikoene for vesentlig feilinformasjon.....	24-30
Vesentlig svakhet i den interne kontrollen.....	31-32
Dokumentasjon.....	33
Veiledning og utfyllende forklaringer	

COSO rammeverkene 1992 – 2009: Økende fokus på overordnet risikostyring og kontrollovervåking

Pricew:

Hva skal revisor gjøre ved identifiserte svakheter?

PROPOSED INTERNATIONAL STANDARD ON AUDITING 265 COMMUNICATING DEFICIENCIES IN INTERNAL CONTROL

(Effective for audits of financial statements for periods beginning on or after [December 15, 2009])

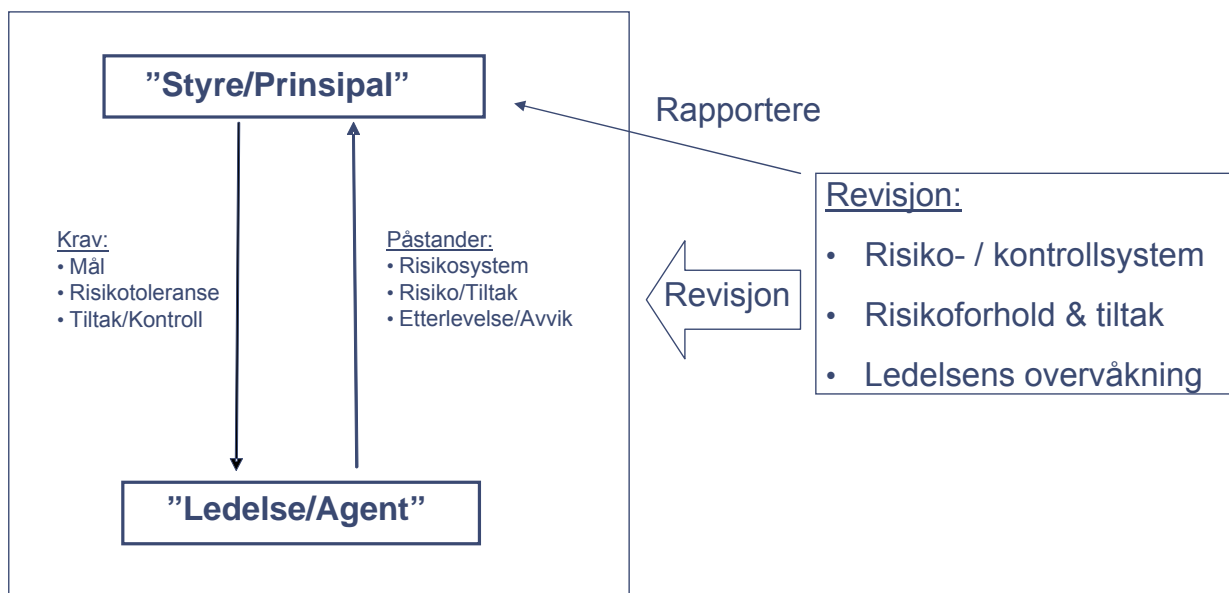
Objective	5
Definitions	6
Requirements	
Identification of Deficiencies in Internal Control	7-8
Communication of Deficiencies in Internal Control	9-11
Application and Other Explanatory Material	
Identification of Deficiencies in Internal Control	A1-A8
Communication of Deficiencies in Internal Control	A9-A22

Kilde: <http://www.ifac.org/Guidance/EXD-Details.php?EDID=0100>

Revisorene har "forbedringspotensiale" på internkontroll. Hvor sviktet det?

COSO visualisert: Risikostyring og kontroll

Hva er internkontroll?

“Begrepet *internkontroll* er direkte oversatt fra det engelske begrepet ”internal control”. Sistnevnte omfatter langt mer av styringsaspekter enn hva som på norsk ofte snevert forstås som interne kontrolltiltak. Skal vi forstå begrepet ”intern kontroll” må vi se sammenhengen mellom mål, risiko, styring og interne kontrolltiltak.”

Kilde: Senter for Statlig Økonomistyring, Rapport 4/2009 pkt 2.1.1

Hva er risikostyring?

“Foretakets risikostyring er hva foretaket gjennom strategi, organisasjon, rutiner og forsvarlig drift gjør for å nå fastsatte mål og sikre sine og kundenes verdier, samt pålitelig rapportering og etterlevelse av lover og regler. Dette innebærer mer enn det som tradisjonelt har vært oppfattet som internkontroll.”

Kilde: Kredittilsynets veiledning til forskrift om risikostyring og internkontroll (rundskriv 3/2009)

Vanlige utfordringer – risikostyring og internkontroll

Roller og ansvar

Fremgangsmåte

Innhold i risikovurderingene (nivå/omfang)

Etterlevelse

Dokumentoverflod

Internkontroll blir en løsrevet prosess på “siden av virksomheten”

Internkontroll skal være en integrert del av virksomhetsstyringen

”Kredittilsynet har registrert at for enkelte foretak er det en tendens til at oppfyllelse av internkontrollforskriftens krav blir en årlig øvelse på siden av den løpende virksomheten, der drivkraften i stor grad synes å være selve oppfyllelsen av forskriften. Man har ikke klart å etablere internkontrollen som en integrert del av den løpende driften.”

Kredittilsynet 2007: Høringsbrev forskrift om risikostyring og internkontroll

Da må man fokusere på det viktige

”Mange har oversett vesentlighetsprinsippet som er lagt til grunn og derfor produsert hyllemeter med dokumentasjon der dokumentasjon tilknyttet vesentlige risikoforhold gjerne druknet.

Det er samtidig på grunn av mengden, tilnærmet umulig å klare å oppdatere dokumentasjonen.”

Kredittilsynet 2007: Høringsbrev forskrift om risikostyring og internkontroll

Definer noen enkle hovedaktiviteter med klare roller for aktørene

Aktiviteter:

- Prosess for risikovurdering
- Prosess for utforming og implementering av tiltak
- Prosess for oppfølging av at tiltak etterleves/gjennomføres

Aktører:

- “Styre” (Formannskap?)
 - Revisjonsutvalg
 - (Internrevisjon)
 - Øverste leder
 - (Revisor)
-
- Øverste økonomileder
 - Controller-/regnskapsapparat
 - Øvrig ledelse

Gjeldende regelverk kan gi god veiledning også for kommunal sektor, spesielt for selskapsrevisjon

Hovedkilder for å forstå kravene:

1. Aksjelovgivningen kap. 6
 2. Norsk anbefaling for Eierstyring og Selskapsledelse (NUES) kap. 10
 3. Regnskapslov / verdipapirhandellov
 4. Internkontrollforskriften (Kredittilsynet)
 5. Nye EU-krav i 4. og 8. direktiv (forventes implementert i 2009/2010):
 - 4. direktiv implementeres i regnskapsloven §3-3b
 - 8. direktiv implementeres i allmennaksjeloven kap. 6
-
6. COSO rammeverkene (1992, 2004, 2006, 2009)
 7. Indirekte krav: revisjonsstandarder (RS og IIA)
 8. (Sarbanes-Oxley act, PCAOB Standards, SEC Guidance)
 9. (Regulatorisk veiledning i velregulerte bransjer – for eksempel finans)

Finnes det noen sammenheng?

NUES kap 10: Risikostyring og Internkontroll

Styret skal påse at selskapet har god intern kontroll og hensiktsmessige systemer for risikostyring i forhold til omfanget og arten av selskapets virksomhet. Internkontrollen og systemene bør også omfatte selskapets verdigrunnlag og etiske retningslinjer.

Styret bør årlig foreta en gjennomgang av selskapets viktigste risikoområder og den interne kontroll.

Styret bør i årsrapporten gi en beskrivelse av hovedelementene i selskapets interne kontroll og risikostyringssystemer knyttet til dets finansielle rapportering

”Anbefalingen om risikostyring og intern kontroll er en presisering av styrets tilsynsansvar”

Presisering (ikke utvidelse) av krav i asal. §6-12 og §6-13

Internkontrollforskriften: ansvar og fremgangsmåte

(NB gjelder kun foretak underlagt tilsyn, men inneholder god veiledning om roller, ansvar og fremgangsmåte)

Kapittel 2. Ansvar for risikostyring og internkontroll

§ 3. Styret

§ 4. Daglig leder

§ 5. Utkontraktering

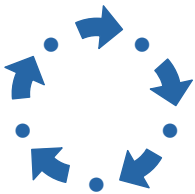
Kapittel 3. Risikostyring og internkontroll

§ 6. Risikostyring

§ 7. Gjennomføring av internkontrollen

§ 8. Dokumentasjon og rapportering

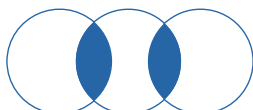
Hva er essensen i regelverket?

Prosessfokus - fremgangsmåte:

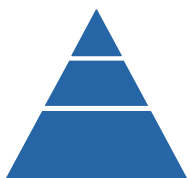
Gjennomgå og overvåk systemene for risiko og kontroll

Gjennomgå og overvåk prosess for finansiell rapportering

Substansfokus – innhold i vurderingene:

Gjennomgå konkret risiko og tilhørende kontrolltiltak

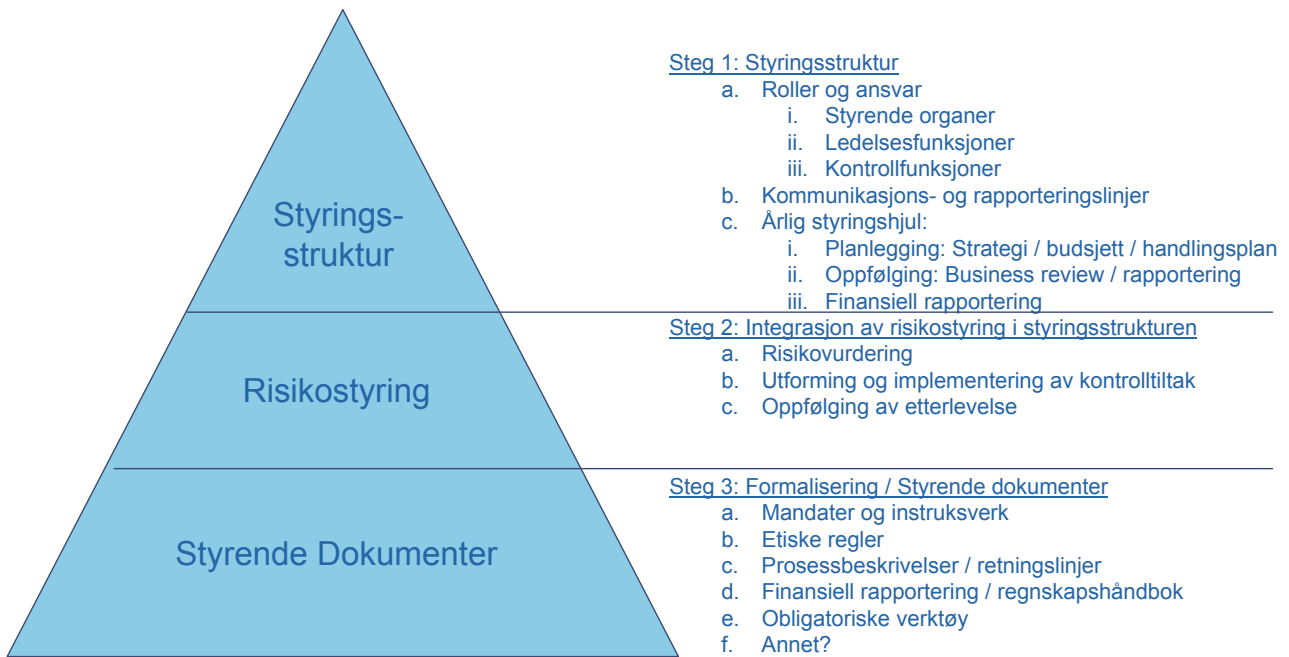
Formalisering – slik at det kan ettergås/underbygges:

Hovedelementene i systemet

Styrets/revisjonsutvalgets gjennomføring av tilsyn

Revisors fremgangsmåte: vurdering av virksomhetens styringsmodell

Kilde: Jonas Gaudernack

Viktig spørsmål (1): Fullføres kontroll-løpet på systematisk vis?

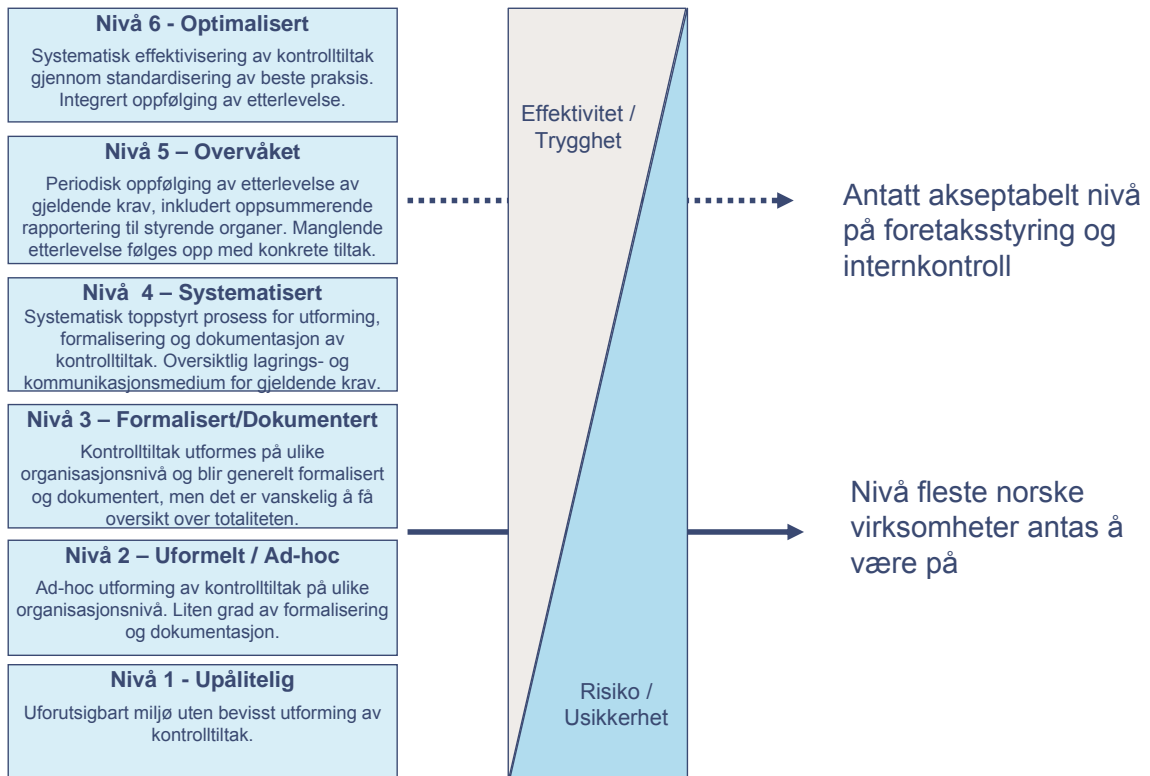
1. Utformet
2. Dokumentert
3. Kommunisert
4. Forstått

Design og implementering

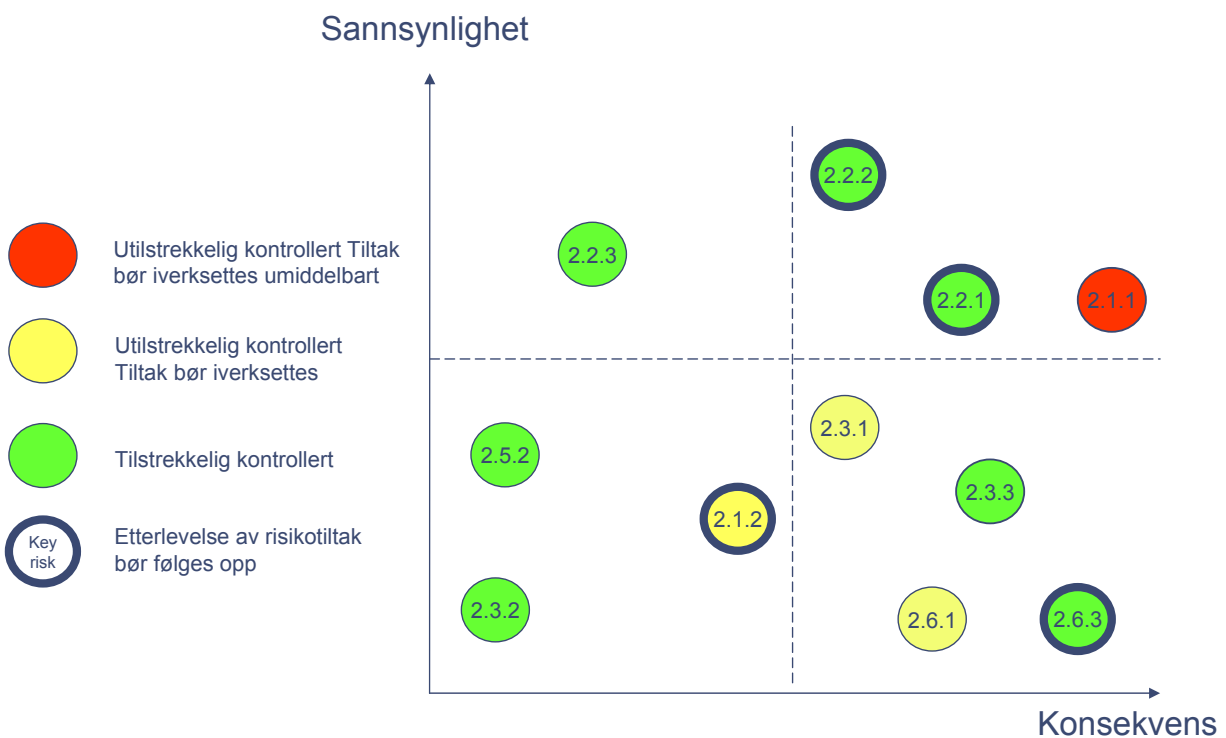
5. Gjennomført
6. Fulgt opp / overvåket
7. Håndhevet

Etterlevelse

Viktig spørsmål (2): Styringssystemets modenhetsnivå – hvor vil man være?

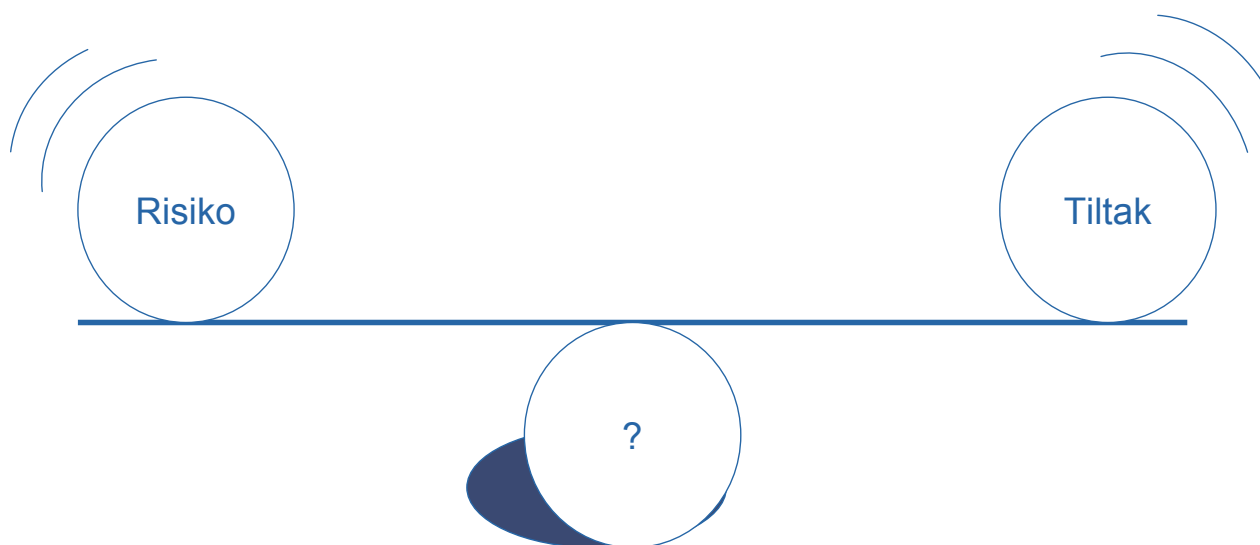

Viktig spørsmål (3): Konseptuell metodikk for risikostyring

Forklaring: Plassering i matrisen viser iboende risiko (før kontrolltiltak)
Farge viser om tilstrekkelige risikotiltak er på plass

Viktig spørsmål 4: “are your balls in control?”

Takk for oppmerksomheten

Jonas Gaudernack

Director

PhD, Statsautorisert revisor

jonas.gaudernack@no.pwc.com

Tlf: 95 26 07 69

Karl-Ludvig Mauland

Director

Statsautorisert revisor

karl-ludvig.mauland@no.pwc.com

Tlf: 95 26 07 63